

Les dades de diferents recerques semblen demostrar que l'autoconcepte arriba a ser més multidimensional amb l'edat i que aquestes dimensions es van diferenciant progressivament (BERNSTEIN, 1980; MARSH i SHAVELSON, 1985; HARTER, 1986; L'ECUYER, 1990).

Segons GONZALEZ i TOURON (1992), dos factors generals són els responsables dels canvis, tant quantitius com qualitius, en l'autoconcepte: els factors ambientals (canvis en l'ambient escolar, recepció de més informació respecte a les pròpies capacitats, per exemple), i els canvis en el desenvolupament cognoscitiu.

ROSENBERG (1986), revisant els resultats empírics més rellevants sobre aquest aspecte, conclou que amb l'edat canvia la tendència a descriure l'autoconcepte en termes visibles ("overt self") o bé fent referència a aspectes psicològics interns ("covert self") com ara sentiments, desitjos, pensaments, o trets de personalitat.

Els infants, com a conseqüència de les seves limitacions, en les seves autodescripcions es refereixen a aspectes externs (aparença física, possessions, característiques demogràfiques, pertinença a grups, etc). Els adolescents, en

canvi, destaquen aspectes del seu món intern i privat, i referències a les qualitats personals, valors, trets, etc. Concretament, ROSENBERG detecta les següents característiques a l'edat adolescent:

1. Disminució progressiva de la tendència a concebre's a sí mateix a partir de l'exterior social i augment de la tendència a concebre's a partir de l'interior psicològic.
2. Disminució de la tendència a concebre's a sí mateix en termes de vincles interpersonals i augment de la tendència a concebre's en termes de sentiments.
3. Disminució en la tendència de concebre's en termes materials específics i concrets, i augment en la tendència a concebre's en termes abstractes, conceptuals.
4. Disminució en la tendència a concebre's a sí mateix d'una manera global, simple i no diferenciat, i augment en la tendència a concebre's com objecte complex, diferenciat.

5. Disminució en la tendència a basar l'autoconcepte en bases externes arbitràries i un augment en la tendència a fonamentar-lo en bases lògiques, autònomes i centrades en proves més o menys evidents.

En definitiva, es pot dir que amb la maduració i l'aprenentatge s'observa una evolució en la construcció de l'autoconcepte.

DAMON i HART (1982) proposen un model de desenvolupament en el qual mostren quines dimensions de l'autoconcepte són particularment destacades a cada edat:

Nivel de Desarrollo				
4 . Final Adoles- cencia	Atributos físicos reflejando elecciones personales y criterios morales	Atributos activos que reflejan elecciones personales o criterios morales	Elecciones morales o personales concernientes a las relaciones sociales o características sociales de la personalidad	Sistema de creencias, filosofía personal, procesos de pensamiento acerca del yo
3 . Principio Ado- lescencia	Atributos que influyen en la apariencia social y la interacción social	Atributos activos que influyen en la apariencia social y en la interacción social	Características sociales de la personalidad	Sensibilidad social, competencia y otros rasgos psicológicos relacionados con las capacidades sociales
2 . Infancia Media y Final	Atributos físicos relacionados con actividades	Capacidades en relación con los otros	Actividades que son consideradas con referencia a las reacciones (aprobación o desaprobación) de los otros	Conocimiento, capacidades aprendidas o actividades relacionadas con estados emocionales
1 . Primera Infancia	Propiedades corporales o posesiones materiales	Conducta típicamente manifestada	Pertenencia a grupos sociales	Estados afectivos momentáneos, sentimientos, preferencias y aversiones
	Sí Mismo Físico	Sí Mismo Activo	Sí Mismo Social	Sí Mismo Psicológico

(DAMON i HART a GONZALEZ i TOURON, 1992; pàg 165)

Segons aquests autors, des de l'infància a l'adolescència es desenvolupen quatre esquemes o dimensions del sí mateix: l'esquema del sí mateix físic (referències a qualitats corporals i possessions materials);

l'esquema del sí mateix actiu (referències a activitats i capacitats); l'esquema del sí mateix social (referències a característiques personals socials, relacions socials, interacció social); i l'esquema del sí mateix psicològic (referències a processos cognoscitius, emocionals, pensaments).

Principalment, HART i DEMON destaquen que, en el curs del desenvolupament, el que canvia és la focalització del subjecte en uns aspectes més que en d'altres, però que tots els esquemes hi són presents des de la infància.

Respecte a quin dels esquemes és més dominant en cada edat, asenyalen que el sí mateix físic ho és en la primera infància, el sí mateix actiu en la infància mitja i final, el sí mateix social en la primera adolescència i el sí mateix psicològic al final de l'adolescència.

2.4 L'AUTOCONCEPTE EN EL CONTEXT EDUCATIU

El tema de l'autoconcepte en el context de l'educació comença a adquirir importància en la dècada dels cinquanta, quan els professionals de l'educació prenen consciència de que el progrés acadèmic no es pot estudiar

sense tenir en compte els aspectes socials, afectius i emocionals del desenvolupament humà.

Gran part de l'interès per l'autoconcepte en la investigació educativa pot ser atribuït, precisament, al nou èmfasi en les metes no cognoscitives de l'educació.

L'autoconcepte és un fenomen social que es desenvolupa en contextos socials (MEAD, 1934). Deixant de banda la llar de l'infant, l'escola és, potser, el context social més important en la construcció i manteniment de l'autoconcepte (PURKEY, 1970).

Els primers treballs són els de COMBS (1965) i JERSILD (1951) a Amèrica, i de STAINES (1958) al Regne Unit.

La proposta de JERSILD (1951) és que l'objectiu de l'educació hauria de ser ajudar a l'estudiant en el seu creixement. L'aprenentatge de les relacions amb els altres companys seria la part més important del programa educatiu. En conseqüència, l'educació hauria de facilitar la presa de consciència de les pròpies habilitats i capacitats, el control de les seves

emocions, l'apreciació de les seves febleses i els seus potencials, i ajudar a establir metes realistes.

STAINES (1958), a partir de l'observació de classes pràctiques, conclou que l'autoconcepte no sols està present en tota situació d'aprenentatge sino que és, també, resultat d'aquesta, tot i que pot passar desapercebuda per aquells professionals que estiguin massa centrats en el desig de transmetre coneixements i habilitats exclusivament acadèmiques.

D'altra banda, l'"educació integral" també va influir al reconèixer la importància no sols del desenvolupament intel.lectual, sino també dels aspectes físics, socials i emocionals de l'infant per aconseguir un bon rendiment escolar.

Durant les últimes dècades, s'han realitzat nombrosos estudis relacionats amb aspectes de l'autoconcepte en diferents contextos educacionals i per una diversitat de poblacions d'estudiants de diferents edats. Això fa que resulti més difícil sistematitzar els resultats obtinguts en aquests treballs de recerca.

Donat que la legislació vigent permet, a alguns països, la integració de nens excepcionals en escoles ordinàries, el coneixement dels efectes de la "integració" en l'autoconcepte s'esdevé necessari.

El possible impacte negatiu de l'educació en escoles especials sobre l'autoconcepte dels alumnes ha estat una de les preocupacions dels educadors (DUNN, 1968; JONES, 1972; MEYEROWITZ, 1967), malgrat tot, no hi ha una evidència clara de les seves repercussions.

Al llarg d'aquest treball es farà esment, concretament, dels estudis sobre l'autoconcepte realitzats amb poblacions d'alumnes amb deficiència auditiva sotmesos a diferents condicions educatives.

2.5 TEORIES SOBRE L'AUTOCONCEPTE

La literatura utilitza amb freqüència les expressions de "sí mateix fenomenològic" ("phenomenal self") i del "sí mateix no fenomenològic" ("nonphenomenal self").

El "sí mateix fenomenològic" fa referència als elements conscients del

sí mateix; és a dir, el conjunt de percepcions que l'individu manté a propòsit de sí mateix i de les quals n'és conscient. El "sí mateix no fenomenològic" es refereix als aspectes inconscients del sí mateix; és a dir, la porció d'un mateix que resta desconeguda o deformada pels propis mecanismes de defensa.

L'enfoc fenomenològic, que ha estat més ampliament explorat i desenvolupat, constitueix el marc general d'aquest treball.

2.5.1 L'autoconcepte en l'enfoc fenomenològic:

Una de les tesis fonamentals de l'aproximació fenomenològica és que la conducta no està solament influida pel passat i les experiències diàries viscudes, sino pel significat personal que cada individu dóna a les seves percepcions.

El significat que es dóna a les percepcions del món extern és l'aspecte bàsic a partir del qual es desenvolupa i es manté l'autoconcepte. Aquestes percepcions són selectives, tant en quantitat com en qualitat, i l'autoconcepte elimina o expandeix la riquesa i varietat de la percepció (ROGERS, 1951).

2.5.1.1 *L'autoconcepte en l'interaccionisme simbòlic:*

Segons l'interaccionisme simbòlic l'individu, per humanitzar-se, necessita viure en societat. En ella, la persona adquireix intel·ligència, judici moral i consciència de sí mateix (MEAD, 1934).

Aquest corrent destaca la importància de la interacció social en el desenvolupament de la personalitat. Els interaccionistes simbòlics consideren que la conducta humana, racional i intel·ligent, no és possible sense autoconsciència, i arribar a ser conscient de sí mateix no és possible fora de la interacció social.

Segons BURNS (1979) l'Interaccionisme Simbòlic parteix de tres premisses:

- a) Cada individu respon a l'entorn en funció del significat que, segons ell, atribueixen els altres al seu comportament.
- b) Aquest significat és fruit de la interacció social.
- c) Els significats socials/culturals poden experimentar modificacions en l'àmbit d'aquesta interacció compartida.

Els principals exponents de l'Interaccionisme han estat COOLEY (1902) i MEAD (1934). Posteriorment, KINCH (1963) ha sistematitzat en un model sintètic els principals postulats de la teoria de l'autoconcepte dels interaccionistes.

2.5.1.1.1 Teoria de l'autoconcepte de COOLEY (1902):

Cooley (1902) defineix l'autoconcepte com el sistema d'idees procedents de la vida comunicativa que cadascú aprecia com a seva.

La base de la seva teoria es troba en la idea del jo-reflexe ("looking-glass self"). Cooley postula que l'autoconcepte és un reflexe de la imatge que de nosaltres tenen els altres. Per tant, l'autoconcepte d'un individu es veu significativament influenciat pels grups socials primaris, amb els quals s'estableix una interacció afectiva i relativament permanent (pares, amics i companys). Les opinions i reaccions dels "altres significatius" contribueixen en la formació i desenvolupament de l'autoconcepte.

2.5.1.1.2 Teoria de l'autoconcepte de MEAD (1934):

MEAD (1934) amplia i desenvolupa la teoria sobre la formació de l'autoconcepte de COOLEY. Tanmateix assenyala, igual que W.JAMES, que la característica distintiva de la persona és la capacitat de ser subjecte i objecte per a sí mateix.

La preocupació de MEAD (1934) es centra en com l'individu es pot arribar a conèixer a sí mateix. Aquest coneixement es realitza a través del procés que l'autor anomena: "taking the role of other"; és a dir, "posant-se en el lloc de l'altre".

L'individu pot sortir fora de sí i convertir-se en objecte per a sí mateix mitjançant l'adopció de les actituds que els altres membres del grup social tenen vers ell. Aquest jo objecte, el Mí que dona forma al Jo actiu, és el concepte de sí mateix que té la persona, i està constituït pel conjunt d'actituds organitzades que els altres tenen vers ella i que aquesta incorpora. Per tant, l'existència dels altres és essencial pel resurgiment de la consciència d'un mateix. La distinció jo-tu és el primer pas per al desenvolupament de l'autoconcepte.

MEAD, igual que COOLEY, destaca el paper dels altres significatius en la formació de l'autoconcepte, però també d'allò que anomena: "l'altre generalitzat".

Durant el desenvolupament maduratiu, la persona adopta el punt de vista de l'altre, no sols de persones específiques, sino del grup social en el seu conjunt que correpon a la representació de la societat dins l'individu. Aquest "altre generalitzat", des del qual el subjecte es contempla, indica cómo desitja la societat que es comporti, i el subjecte analitza la seva conducta i es veu a ell mateix des d'aquella perspectiva.

D'altra banda, MEAD suggereix que l'autoconcepte consta de múltiples imatges o identitats socials que corresponen als rols socials que pren el subjecte en l'acció social.

La idea clau dels escrits de MEAD és que l'autoconcepte és el resultat de les heteropercepcions que els altres tenen i manifesten de nosaltres mateixos; és, per tant, un reflexe social:

"The self reaches its full development by organizing these individual attitudes of others into the organized or social group attitudes" (MEAD, 1934; pàg.218).

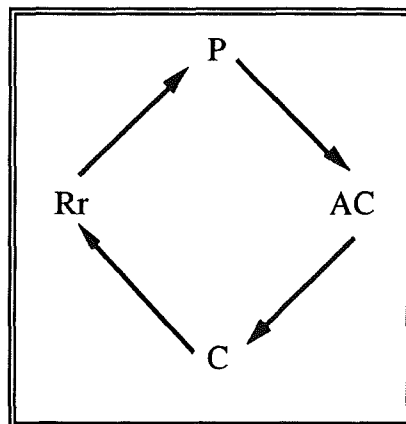
Tanmateix, destaca l'aspecte creatiu de la persona, la indeterminació de la conducta humana, la capacitat de l'home de canviar la societat i no tan sols adaptar-se a ella.

2.5.1.1.3 Model sintètic de KINCH (1963):

Segons KINCH (1963), la teoria de l'autoconcepte, derivada dels escrits de COOLEY i MEAD, es basa en els següents postulats:

- a) L'autoconcepte és l'organització de qualitats -atributs i rols- que l'individu s'atribueix a sí mateix.
- b) L'autoconcepte de l'individu surgeix de la interacció social, i influeix i guia la conducta futura de l'individu.
- c) L'autoconcepte de l'individu està basat en les percepcions de la forma en que els altres reaccionen davant d'ell.
- d) La percepció de l'individu de les respostes dels altres vers ell reflexen les respostes reals d'aquests altres vers ell.

Les interrelacions entre els components d'aquesta teoria són expressades simbòlicament per KINCH en el gràfic següent:

Les respostes reals dels altres (Rr) a l'individu determinaran com aquest es percep a sí mateix (P), aquesta percepció de les respostes dels altres influeixen en el seu autoconcepte (AC) i aquest, alhora, guia i influeix la conducta (C), la qual provocarà, de nou, noves respostes per part dels altres.

2.5.1.2 *L'autoconcepte en la Psicologia Humanista de la Personalitat:*

La Psicologia Humanista analitza la conducta humana des del marc de referència intern del subjecte. Bàsicament, postula que la conducta humana no és un efecte mecànic dels estímuls de l'ambient, ni el producte d'un conjunt

de forces inconscients, sino fruit de la interpretació subjectiva que el subjecte realitza a partir de la realitat.

Els teòrics d'aquest enfoc mostren interès en la percepció que la persona té de la realitat i en el paper de les percepcions conscients, cognicions i sentiments sobre la conducta humana.

El nucli central d'estudi d'aquest enfoc ha estat l'autoconcepte des d'una perspectiva més interna que la seguida pels teòrics de l'Interaccionisme Simbòlic que, com ja s'ha dit anteriorment, es centren fonamentalment en l'anàlisi de la influència d'allò social sobre la seva formació.

Entre les figures més importants de la Psicologia Humanista que han influït considerablement en l'estudi sobre l'autoconcepte, sobretot en l'àmbit educatiu, cal destacar: COMBS i ROGERS.

2.5.1.2.1 La teoria de l'autoconcepte de COMBS (1949):

COMBS analitza la conducta humana des del marc de la psicologia perceptiva. La psicologia perceptual considera que la conducta d'una persona

és el resultat directe del seu camp de percepcions en el moment del comportament. Aquest camp al qual es refereix COMBS està format per tres components:

- a) La totalitat del camp perceptual, que inclou totes les percepcions de l'individu.
- b) Percepcions que una persona té respecte a sí mateixa.
- c) El concepte de sí mateix que està format per les percepcions més centrals, vitals i importants del sí mateix.

L'autoconcepte és el centre de la teorització de COMBS ja que aquest determina la conducta i afecta tots els aspectes de la seva vida.

COMBS assenyala que l'autoconcepte no és un conjunt de conceptes aïllats, sino una organització d'idees on uns elements són més centrals, més rellevants per a la definició del sí mateix i altres més perifèrics o secundaris.

Tanmateix, apunta que, tot i que l'autoconcepte és susceptible de canvi ja que s'aprèn com a conseqüència de l'experiència, es caracteritza per la seva estabilitat i consistència, fet que permet predir la conducta de l'individu.

Per explicar la influència de l'autoconcepte en la conducta de l'individu, COMBS i al. (1978) fan referència a "l'efecte circular de l'autoconcepte": l'autoconcepte selecciona tot allò que la persona percep i corrobora les conviccions ja existents referents al jo de tal manera que es mantenen i es reforcen. D'altra banda, la persona tendeix a conduir-se de manera congruent amb les seves creences.

Respecte a la formació de l'autoconcepte, COMBS, igual que els interaccionistes, afirma que s'adquireix com a conseqüència de l'experiència, però l'important no és la informació rebuda a través de la comunicació verbal o no verbal, sino la interpretació que el subjecte fa d'aquesta informació.

2.5.1.2.2 Teoria de l'autoconcepte de ROGERS (1951):

ROGERS (1951) desenvolupa la seva teoria de l'autoconcepte com una part de la seva teoria fenomenològica de la personalitat.

L'autoconcepte és una part del camp fenomènic que es diferencia gradualment, a partir de la interacció del subjecte amb el medi, fins convertir-se en el centre del mateix i des del qual l'individu dirigeix i regula

la seva conducta. Destaca, com COOLEY i MEAD, la influència dels altres en la formació de l'autoconcepte.

ROGERS utilitza el terme autoconcepte per referir-se a la forma en que la persona es veu i sent respecte a sí mateix. Això inclou tant les imatges reals com les ideals. L'individu està motivat per mantenir la integritat del seu sistema de concepcions, intenta protegir el seu sistema de creences, però quan les experiències són incongruents amb l'autoconcepte les rebutja o les intepreta de manera que resultin congruents. Els mecanismes de defensa s'activen quan l'organització d'allò que l'individu considera el seu sí mateix es troba en perill. Per ROGERS aquesta incongruència és l'origen de la desadaptació.

ROGERS basa la seva teoria en l'aplicació d'un tipus de psicoteràpia anomenada: "Psicoteràpia centrada en el client" que constitueix una tècnica per modificar l'autoconcepte i reorganitzar-lo. El canvi en la manera de percebre's i valorar-se, com a resultat de la teràpia, porta a l'individu a una major acceptació de sí mateix.

Segons ROGERS, la persona arriba a la maduresa i funciona per complet quan es produeix una congruència entre la realitat subjectiva (el camp

fenomènic) i la realitat externa (el món tal com és) i, d'altra banda, quan s'estableix un grau de correspondència entre la imatge real que un té de sí mateix i la imatge ideal o desitjada.

2.5.1.3 Models analítics de l'autoconcepte derivats de la perspectiva dels Interaccionistes i de la Psicologia Humanista:

L'estudi de l'autoconcepte ha propiciat el desenvolupament de diverses teories, però pocs autors ofereixen models analítics referents a l'estructura, contingut i dimensions de l'autoconcepte.

En aquest apartat es fa referència als autors que, basant-se en la perspectiva fenomenològica dels Interaccionistes i dels teòrics de la Psicologia Humanista, han elaborat models explícits respecte a les dimensions o elements que el configuren. L'interès en exposar aquests models es deu al suport que han proporcionat a les principals hipòtesis sobre les quals gira la teoria de l'autoconcepte: multidimensionalitat (existència de diverses facetes), organització jeràrquica dels diferents elements, importància de l'intercanvi jo-altre en el procés de construcció de l'autoconcepte, etc.

L'enfoc fenomenològic inclou autors amb dues tendències: d'una banda, l'enfoc social en què els autors s'inspiren en les teories de la psicologia social i estudien l'autoconcepte en relació als altres (GORDON, 1968; MEAD, 1934; RODRIGUEZ TOME, 1972; SARBIN, 1952; ZILLER, 1973); i l'enfoc individualista en què els autors s'inspiren en les teories individuales o clíniques de la personalitat (BUGENTAL, 1964; L'ECUYER, 1975; SUPER, 1963).

2.5.1.3.1 Models de l'enfoc social:

D'entre els models de l'enfoc social, s'han seleccionat tres que reflexen les últimes tendències en investigació i il.lustren les orientacions nordamericanes i europees. Aquests models tracten el domini de l'autoconcepte en relació als altres i posen en evidència, en major o menor grau, la influència del medi sobre la formació de les percepcions d'un mateix.

a) Model de GORDON (1968): "Les configuracions del sí mateix".

El model de Gordon posa en evidència el caràcter multidimensional de l'autoconcepte. Per tant, l'autoconcepte és un sistema organitzat de molts elements (percepcions o concepcions) en constant interacció recíproca que es

pot veure modificat a través del temps.

Tots els elements que Gordon destaca ho són des de la perspectiva de la identitat social; és a dir, l'individu es sent identificat amb algú o bé oposat a algú, se sent part integrant o aliè respecte al paper social contingut en aquella percepció.

El seu model està dividit per vuit apartats principals formats per "categories" més específiques:

*Característiques atributives: característiques on la identitat i els papers socials venen determinades independentment de l'individu (sexe, edat, nom, herència racila o nacional, religió).

*Papers i pertinençes: la identitat i els papers socials queden controlats per l'individu (rols familiars, ocupacionals, papers d'estudiants, afiliació política, status social, i referències al territori o ciutadania).

*Identificacions abstractes: els elements són més abstractes i fan referència a la individualitat de la persona (referències existencials, pertinença a una categoria abstracte, i ideologia).

*Interesos i activitats (judicis, preocupacions intel·lectuals, i activitats artístiques).

*Referències materials (possessiones i imatge corporal).

*Les quatre sensacions sistèmiques del sí mateix: fan referència a la manera general de funcionament o d'adaptació de la persona (competència, determinació del sí mateix, sensació d'unitat, i valor moral).

*Característiques personals: característiques descriptives (manera d'actuar i personalitat).

*Les significacions externes: impressions que els individus es proposa deixar en els altres (impressions dels altres, referències situacionals, i respotes no codificables).

Gordon intenta establir uns perfils distintius entre diferents grups (adolescents, adults i vells) i modificacions de la importància de les percepcions.

b) Model de RODRIGUEZ TOME (1972): "El jo i el proïsme".

Segons aquest autor, l'autoconcepte és indissociable de la representació dels altres (proïsme) sobre un mateix. És a dir, no existeix l'autoconcepte sense fer referència al proïsme.

Aquesta interdependència entre el jo i el proïsme en el desenvolupament de l'autoconcepte es crea mitjançant la comunicació, ja sigui gestual com verbal, dins de la societat on l'individu viu. D'aquesta manera es va creant un món de significacions i d'intercanvis de percepcions compartides que contribueixen en la formació de l'autoconcepte.

El major nombre d'estudis que Rodríguez Tomé realitza durant els anys setanta estan dedicats a l'anàlisi de la interdependència jo-proïsme en l'evolució de la representació de l'autoconcepte en l'adolescent.

Com a resultat d'aquests estudis divideix la representació global del sí mateix en dos grans tipus de representacions: la "imatge pròpia", és a dir, la "consciència de sí mateix per sí mateix", la manera segons la qual l'individu es percep a sí mateix (trets de personalitat, caràcter, costums, gustos i interessos, aptituds, tendències, característiques corporals, etc); i la "imatge social", és a dir, el "ser segons el proïsme", l'altre (individu o grup) és l'origen de la manera segons la qual el subjecte es percep a sí mateix. Tanmateix, subdivideix la "imatge social" en diferents subimatges socials.

Actualment, Rodríguez Tomé està realitzant treballs classificats com a

més individualistes ja que pretén incidir profundament en la imatge pròpia per tal d'identificar en ella la mutiplicitat dels seus components. Així, els aspectes de l'autoconcepte que identifica els agrupa en "categories" de tal manera que progressivament es va elaborant un model multidimensional de l'autoconcepte.

c) Model de Robert ZILLER (1973): "Teoria de l'orientació sí mateix-proïsme".

Ziller desenvolupa una teoria del canvi personal anomenada "teoria espiralada" ("helical theory") que té en compte el tipus de relacions i les seves fluctuacions entre quatre sistemes concrets implicats en el canvi personal: el sistema valors-actituds i el seu canvi; el comportament i la teoria de les seves modificacions; els papers socials; i el sistema del sí mateix i les seves teories. En aquest treball és especialment interessant comentar el sistema del sí mateix que li ha portat a l'elaboració de la teoria de "l'orientació sí mateix-proïsme".

Ziller creu que l'autoconcepte està format pel tipus d'interrelacions establertes amb el medi ambient. Per tant, el seu objectiu és estudiar les percepcions que el subjecte capta de sí mateix en relació amb els altres.

L'autor identifica deu components específics del "concepte sí mateix-proïsme":

*L'estima de sí mateix es defineix per les percepcions que té l'individu sobre el seu valor.

*L'interès social correspon a la percepció que té l'individu sobre sí mateix com a part integrant d'un grup.

*La marginació fa referència a la percepció que un individu té sense pertànyer a cap grup determinat.

*El centrament en sí mateix ("self-centrality") és aquell en que l'individu es percep sense tenir influència externa dels altres.

*La complexitat de l'autoconcepte queda definida pel nombre de diferents trets o elements utilitzats per definir-se un mateix.

*La identificació fa referència a la similitud de la percepció d'un mateix i els altres.

*La identificació amb la major part dels altres es refereix a la similitud entre el sí mateix i la major part dels altres. És el sentiment de pertinença.

*El poder es relaciona amb la percepció de sí mateix com a subjecte superior o inferior als altres.

*La obertura és l'orientació d'un mateix vers els altres.

*La inclusió. Aquesta dimensió, encara que no està ben determinada, comprèn

un dels elements que defineixen la identificació amb la majoria.

El model de Ziller, per tant, consisteix en un sistema de percepcions de diferents maneres de funcionament o d'interacció amb el medi que s'utilitzen tenint en compte les necessitats específiques durant el període de desenvolupament, i les actituds i pressions del medi respecte a l'individu.

2.5.1.3.2 Models de l'enfoc individualista:

Els anteriors models han posat de relleu la importància del altres en el procés d'elaboració de l'autoconcepte. Els autors dels models representatius de l'enfoc individualista no deixen d'admetre el paper dels altres, però no li concedeixen la mateixa importància perquè consideren que els mecanismes perceptuals sobre els quals s'elabora l'autoconcepte són mecanismes interns.

a) Model de James F.T.BUGENTAL (1949): "Matriu conceptual i autoconcepte".

Bugental estudia les relacions entre les explicacions que l'individu dóna sobre sí mateix ("sí mateix fenomenal") i allò que percep com no formant part

de sí mateix ("no-sí mateix fenomenal"). La "matriu conceptual" comprèn el sí mateix fenomenal, no-sí mateix fenomenal, i el sistema d'interrelacions existent entre ambdòs.

Les dimensions de l'autoconcepte identificades per l'autor són les següents: les referències al nom de la persona; les referències als pronoms personals; les referències no individualitzades: classificacions sociocientífiques i metafísiques; edat; sexe; ocupació; estatus familiar; estatus social; referències descriptives neutres (referències geogràfiques, polítiques, etc.); referències a la nacionalitat, raça, religió; referències a l'aparença; referències no designades); referències afectives (referències favorables o positives; referències desfavorables o negatives; ambivalència; enunciats no classificables en les anteriors dimensions.

Bugental i els seus col.laboradors intenten sistematitzar la tècnica de l'autodescripció lliure de l'individu ("WAY -Who Are You-Technique": Qui ets tu?).

b) Model de Donald SUPER (1963): "Dimensions i metadimensions de l'autoconcepte".

Super analitza, no sols els trets de personalitat que cada individu atribueix als altres i a sí mateix i que ja han estat desenvolupats per multitud d'autors, sino també altres dimensions de l'autoconcepte que no estan incloses en el llistat de trets de personalitat. Aquestes dimensions són anomenades per l'autor com a "metadimensions". Les metadimensions són unes característiques, unes qualitats, unes propietats o unes sensacions globals que van més enllà dels trets que descriuen els individus.

Super identifica dues sèries de metadimensions: les relatives als diferents conceptes de sí mateix; i les metadimensions que caracteritzen els sistemes de concepte de sí mateix.

1. Metadimensions dels conceptes de sí mateix: trets descriptius utilitzats que són envoltats per les pròpies sensacions del subjecte.

· "L'autoestima", és a dir, el grau d'acceptació d'un mateix.

· "La claredat", és a dir, la consciència del'individu de la naturalesa dels atributs que utilitza en la descripció de sí mateix.

- . "L'abstracció" en que un es descriu.
- . "El refinament" o riquesa en la descripció.
- . "La certesa" en que l'individu s'atribueix certs trets.
- . "L'estabilitat" dels conceptes en el temps.
- . "El realisme" avaluat segons el grau d'acord entre l'autodescripció de l'individu respecte a ell mateix i altres trets i criteris externs (resultats de tests, resultats acadèmics, avaluació d'altres persones en referència a aquest subjecte).

2. Metadimensions del sistema de conceptes de sí mateix: dimensions característiques del sistema global.

- . "L'estructura" fa referència al grau de diferenciació dels diferents trets entre sí.
- . "L'extensió" ve determinada pel nombre, la varietat i la complexitat dels atributs percebuts per l'individu sobre sí mateix.
- . "La flexibilitat" o facilitat amb la qual l'individu pot assimilar elements nous en l'organització general de les seves percepcions.
- . "L'harmonia" identifica el grau de consistència interna entre els diferents elements del sistema de conceptes de sí mateix.
- . "La idiosincràsia" permet avaluar el grau segons el qual les descripcions

sobre un mateix corresponen al punt de vista del propi individu.

."La soberania" correspon a la mesura segons la qual el conjunt de conceptes de sí mateix (sistema d'autoconceptes) juguen un paper important en la determinació del comportament de l'individu.

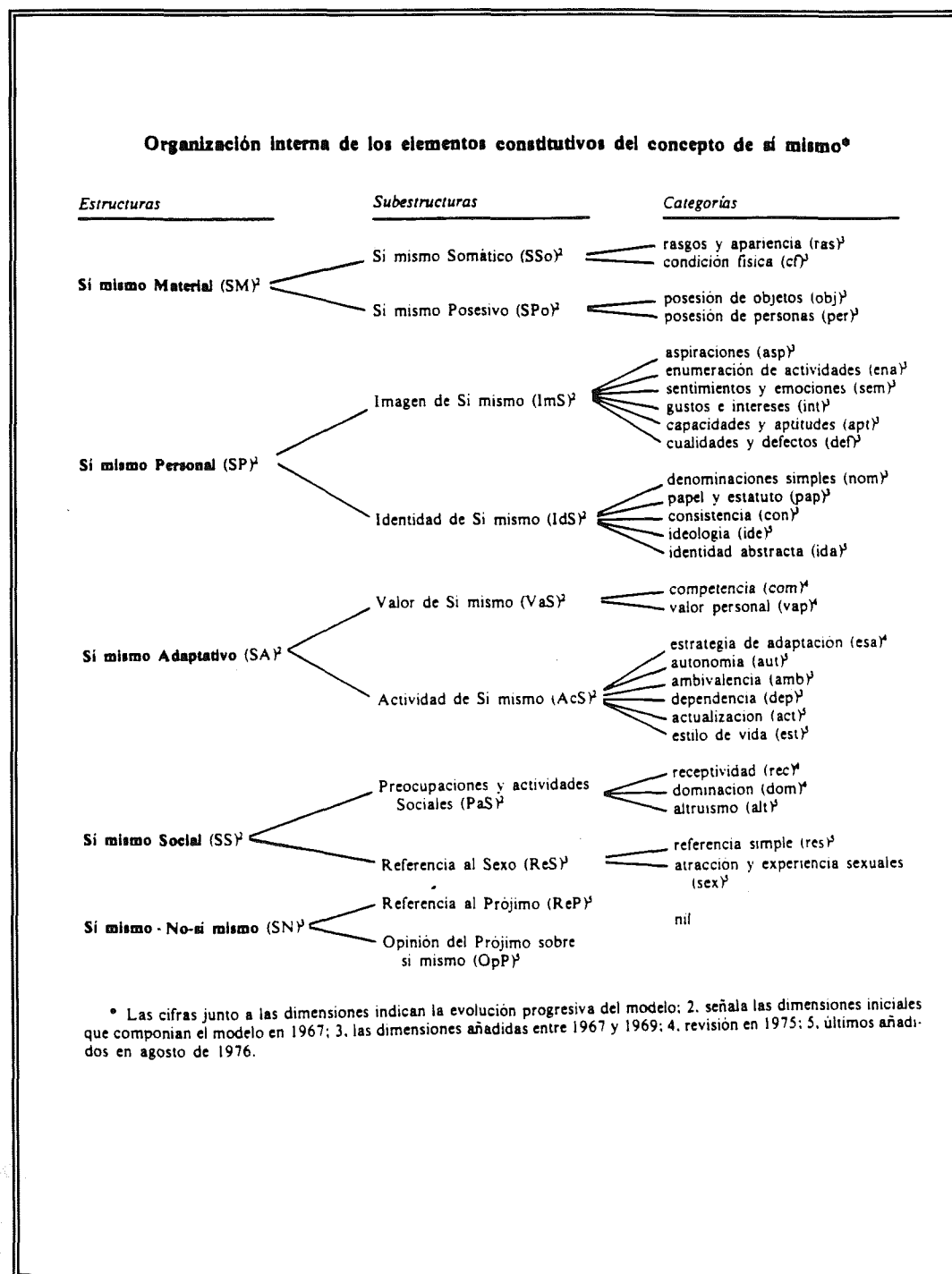
Alguns dels treballs de Super tenen com a objectiu desenvolupar instruments apropiats per estudiar aquestes metadimensions.

c) Model integrat de René L'ECUYER (1975): "L'autoconcepte, sistema multidimensional i jeràrquic".

El model de L'Ecuyer és anomenat integrat perquè analitza les nocions de diferents models d'autoconcepte amb la finalitat d'identificar els elements de base, agrupar-los i organitzar-los jeràrquicament en tres nivells.

L'Ecuyer, per tant, defineix l'autoconcepte com un sistema multidimensional format per algunes estructures fonamentals que delimiten les grans regions globals de l'autoconcepte, cadascuna de les quals comprén unes porcions més limitades de sí mateix -les subestructures-, que alhora es divideixen en elements més específics -les categories- que procedeixen de la

pròpia experiència. Aquest és un model multidimensional que integra totes les dimensions conegudes:

.L'estructura "sí mateix material" comprén totes les referències al cos i a les diferents possessions amb les quals l'individu s'identifica d'una o altra manera.

.L'estructura "sí mateix personal" fa referència a les característiques més internes o psíquiques formulades per l'individu.

.L'estructura "sí mateix adaptatiu" correspon a les reaccions de l'individu davant les percepcions de sí mateix.

.L'estructura "sí mateix social" indica que els subjecte interactua amb els altres.

.L'estructura "sí mateix / no-sí mateix" inclou els enunciat sobre els altres sense sentir-se directament implicats, i les opinions dels altres sobre ells mateixos.

2.5.1.4 *L'autoconcepte en la Psicologia Cognoscitiva:*

La psicologia cognoscitiva ha contribuït a emfatitzar que els processos cognoscitius, de procesament i elaboració i de planificació i organització de les respostes, constitueixen una part essencial de l'activitat humana.

La perspectiva cognoscitiva de l'autoconcepte assumeix que si s'ha de comprendre i predir la conducta dels altres individus, s'ha de comprendre com

aquest individu representa o estructura cognoscitivament el món.

Tot i que s'ha produït un notable desenvolupament de la teoria cognoscitiva de la personalitat durant els últims anys, els enfoc cognoscitius de la personalitat no són tan recents. De fet, durant els anys 50, KELLY, amb la seva teoria dels constructes personals i ROGERS, a qui ja s'ha fet referència anteriorment, es van anticipar i contribuïren a donar un gir vers la perspectiva cognoscitiva en l'estudi de la personalitat (FIERRO, 1983; ZUMALABE, 1990).

Per tant, l'enfoc cognoscitiu reconeix l'origen social de l'autoconcepte i destaca la seva importància com a regulador de la conducta i nucli central de la personalitat.

Durant els anys 50-70, s'introdueix un nou aspecte a l'enfoc cognoscitiu en intentar captar com la informació respecte al sí mateix s'estructura en la memòria, com influeix en l'atenció, organització, selecció i processament de nova informació relacionada amb el subjecte i quins mecanismes permeten l'enllaç entre l'autoconcepte i la conducta.

El fet de que el conjunt de creences, representacions i valoracions que una persona té de sí mateixa juga un paper important en el processament de la informació i en la regulació de la conducta, ha estat destacat per EPSTEIN (1973) i BANDURA (1977).

2.5.1.4.1 Teoria de l'autoconcepte de EPSTEIN (1973):

EPSTEIN considera que l'autoconcepte és un constructe explicatiu no sols útil, sino també necessari dins la psicologia de la personalitat.

D'acord amb KELLY (1955), EPSTEIN considera que l'home actua com un científic que construeix teories (sistemes de constructes) respecte a sí mateix i al món, que li serveixen per manipular la realitat i enfrontar-se a ella. La característica de la persona humana és que tendeix a organitzar l'experiència en sistemes conceptuals. Dins d'aquests sistemes, l'autoconcepte és una teoria que l'individu construeix a partir de la seva experiència i funcionalitat.

La teoria del sí mateix de EPSTEIN es caracteritza pels següents trets:

- a) Es un subsistema de conceptes (autoconceptes) internament consistents i